

Državni izpitni center

M 1 8 2 5 4 1 2 3

JESENSKI IZPITNI ROK

PSIHOLOGIJA

NAVODILA ZA OCENJEVANJE

Sreda, 29. avgust 2018

SPLOŠNA MATURA

Moderirana različica

IZPITNA POLA 1

1. naloga

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
1.1	<p>Opredelitev intervjuja: Intervju je tehnika zbiranja podatkov, pri kateri smo v neposrednem stiku s spraševanci, vprašanja jim postavljamo ustno.</p> <p>Poimenovanje: strukturirani/standardizirani in nestrukturirani/nestandardizirani intervju</p>	
2. raven	<p>opredelitev intervjuja in poimenovanje 2 oblik intervjuja</p> <p>OPOMBA: Ocena 3 ali 4 točke je odvisna od kakovosti opredelitve intervjuja. Za bolj kakovostno opredelitev morata biti navedeni <u>dve</u> izmed značilnosti: tehnika zbiranja podatkov, stik s spraševanci, ustno postavljanje vprašanj.</p>	3–4
1. raven	<p>opredelitev intervjuja ali poimenovanje 2 oblik intervjuja ali pomankljiva opredelitev intervjuja in poimenovanje 1 oblike intervjuja</p>	2
	<p>pomankljiva opredelitev intervjuja ali poimenovanje 1 oblike intervjuja</p>	1
1.2	<p>Poimenovanje intervjuja iz naloge: nestrukturirani intervju (NI) Primer uporabe strukturiranega intervjuja (SI) z značilnostmi, npr.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Psihologinja Ana je za razgovor s kandidati za določeno delovno mesto pripravila enaka vprašanja. Kandidate je razporedila tako, da bodo vsi imeli na razpolago enako časa za intervju ... • V razredu se je več učencev javilo za predsednika razreda. Razredničarka je pripravila enaka vprašanja za vse kandidate. Vsi so imeli 5 minut časa za predstavitev odgovorov na razredni uri ... 	
4. raven	<p>poimenovanje NI in ponazoritev 2 primerov uporabe SI</p> <p>OPOMBA: Ocena 3 ali 4 točke je odvisna od kakovosti ponazoritve značilnosti strukturiranega intervjuja.</p>	3–4
3. raven	<p>poimenovanje NI in ponazoritev 1 primera uporabe SI ali ponazoritev 2 primerov uporabe SI</p>	2
	<p>poimenovanje NI ali ponazoritev 1 primera uporabe SI</p>	1

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
1.3	<p>Presoje prednosti in pomanjkljivosti strukturiranega intervjuja s pojasnitvami, npr.:</p> <p>Prednosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> – lažja obdelava podatkov – ker vsem osebam zastavimo enaka vprašanja v enakem vrstnem redu; – lažja primerjava odgovorov – ker vsem osebam zastavimo enotna vprašanja, lažje primerjamo odgovore in lažje naredimo npr. izbor oseb za delovno mesto; – podatki so bolj objektivni – ker je manj možnosti za sugestivna vprašanja, saj se držimo vnaprej napisane sheme vprašanj; – drugi ustrezni odgovori po oceni ocenjevalca. <p>Pomanjkljivosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> – pogovor je manj sproščen – ker imamo vnaprej sestavljena vprašanja, se ne moremo prilagajati sogovorniku; – pogovor lahko izzveni nenaravno – ker je oseba morda že odgovorila na vprašanje, ki sledi, a vprašanje vseeno zastavimo zaradi enotne sheme; – izvemo manj podrobnosti o posamezniku – ker se držimo vnaprejšnje sheme vprašanj; – drugi ustrezni odgovori po oceni ocenjevalca. <p>Presoje prednosti in pomanjkljivosti nestrukturiranega intervjuja s pojasnitvami, npr.:</p> <p>Prednosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> – prilagajanje sogovorniku glede na potek razgovora – ker izpustimo vprašanja, na katera je oseba že odgovorila; – izvemo več podrobnosti o sogovorniku – ker lahko po potrebi osebi zastavimo dodatna vprašanja; – pogovor je bolj sproščen – ker ni potrebno, da vprašanja zastavljamo v natančno določenem vrstnem redu; – drugi ustrezni odgovori po oceni ocenjevalca. <p>Pomanjkljivosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> – izgubimo lahko nit pogovora – ker zastavljamo veliko dodatnih vprašanj, lahko zaidemo z vprašanji v neko drugo smer ...; – težko primerjamo posameznike med seboj – ker nimamo enotnega načrta spraševanja, težko primerjamo odgovore in tudi kandidate med seboj; – statistična obdelava podatkov je težja – ker nimamo enotne sheme vprašanj, je odgovore težko ali sploh nemogoče primerjati ...; – nevarnost sugeriranja odgovorov z vprašanji – ker vprašanja zastavljamo sproti in spontano, nismo toliko pozorni na to, ali so vprašanja res nevtralna; – časovna potratnost – ker poljubno zastavljamo dodatna vprašanja, za to porabimo več časa ...; – drugi ustrezni odgovori po oceni ocenjevalca. 	
6. raven	2 prednosti in 2 pomanjkljivosti s pojasnitvami (1 + 1 in 1 + 1 za vsako obliko intervjuja)	4
	1 prednost in 2 pomanjkljivosti (ali obratno) s pojasnitvami, vključeni obe obliki intervjuja	3
5. raven	1 prednost in 1 pomanjkljivost s pojasnitvama ali 3 presoje	2
	1 presoja s pojasnitvijo ali 2 presoji	1

2. naloga

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
2.1	<p>Občutek: je doživetje, ki nastane (v primarnih senzornih središčih) zaradi delovanja dražljajev na čutilo; je prvoten odziv organizma na dražljaje.</p> <p>Občutki v koži: tip, pritisk, bolečina (mehanski dražljaj), toplo, hladno (toplotni dražljaj).</p>	
2. raven	opredelitev občutka in 3 navedeni občutki (različna dražljaja)	4
	opredelitev občutka in 2 navedena občutka (različna dražljaja)	3
1. raven	pomanjkljiva opredelitev občutka in navedba 1 občutka ali 3 navedeni občutki (različna dražljaja)	2
	pomanjkljiva opredelitev občutka ali navedba 2 občutkov (različna dražljaja)	1
2.2	<p>Izpis ustreznega dela besedila za čutna praga in ustrezno poimenovanje:</p> <p>absolutni prag občutka: pri kakšni jakosti pritiska se občutek sploh pojavi;</p> <p>diferencialni prag občutka: za koliko mora povečati intenzivnost pritiska, da Anže sploh zazna razliko.</p> <p>Primer čutnega praga z drugega čutnega področja, npr.: Ko se približujemo reki, v nekem trenutku zaslišimo šumenje reke. (absolutni prag) Mama prosi Tomaža naj utiša radio. Tomaž ga utiša samo toliko, da mama zazna razliko. (diferencialni prag)</p>	
4. raven	<p>ustrezen izpis besedila za oba praga s pravilnim poimenovanjem obeh, primer čutnega praga za drugo čutno področje</p> <p>OPOMBA: Ocena 3 ali 4 točke je odvisna od kakovosti primera.</p>	3–4
3. raven	ustrezen izpis besedila za oba praga s pravilnim poimenovanjem ali ustrezen izpis besedila za en prag in pravilno poimenovan prag ter primer ali pravilno poimenovanje obeh čutnih pragov in primer	2
	ustrezen izpis besedila za 1 prag s pravilnim poimenovanjem ali primer ali pravilno poimenovanje obeh čutnih pragov	1

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
2.3	<p>Presoje nevarnosti uporabe mobilnega telefona med vožnjo (upoštevano načelo lika in podlage ter pozornost) s pojasnitvami, npr.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zaradi pogovora po telefonu lahko preslišimo glas sirene reševalnega avtomobila, saj je pogovor po telefonu lik (je v ospredju naše pozornosti), ostalo (glas sirene) predstavlja podlago, ki je nejasna, zamegljena; • zaradi pogovora po telefonu pozornost z vožnje preusmerimo na vsebino pogovora, saj je pogovor po telefonu lik (je v ospredju naše pozornosti), vožnje ne spremljamo pozorno, ker dogajanje okrog nas predstavlja podlago (nanjo nismo pozorni); • zaradi telefonskega pogovora, ki smo se ga npr. zelo razveselili ali pa smo ga težko pričakovali, se lahko omejimo na pogovor, pri tem pa nismo pozorni na vožnjo, saj čustva usmerjajo našo pozornost; • če je za naš pogovor po telefonu zelo pomemben ali zanimiv, usmerimo pozornost nanj, saj potrebe in motivi usmerjajo pozornost in vplivajo tudi na trajanje pozornosti; • pogovor po telefonu predstavlja slušne dražljaje, ki bolj pritegnejo pozornost kot vidni, zato lahko vidne dražljaje spregledamo; • če smo med pogovorom čustveno vznemirjeni, to bolj pritegne našo pozornost kot vožnja, ker čustveno pomembne stvari usmerjajo pozornost; • če med pogovorom doživljamo zelo močna čustva (ali afekt), to vpliva na obseg pozornosti, lahko jo celo zožijo na določen vidik pogovora, to pa pomeni, da na dogajanje na cesti nismo pozorni; • drugi odgovori po presoji ocenjevalca. 	
6. raven	3 presoje s pojasnitvami (vključena zaznavna organizacija in pozornost)	4
	2 presoji s pojasnitvama (vključena zaznavna organizacija in pozornost) ali 3 presoje (vključena zaznavna organizacija in pozornost), 1 pojasnjena	3
5. raven	2 presoji, 1 pojasnjena ali 3 presoje	2
	1 presoja s pojasnitvijo ali 2 presoji	1

3. naloga

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
3.1	<p>Opredelitev instrumentalnega pogojevanja: Instrumentalno pogojevanje je oblika učenja, pri katerem se spremeni verjetnost pojavljanja vedenja (odziva, reakcije) glede na posledice, ki jih ima to vedenje za posameznika.</p> <p>Druge oblike učenja:</p> <ul style="list-style-type: none"> • klasično pogojevanje, • modelno učenje, • besedno učenje. 	
2. raven	opredelitev instrumentalnega pogojevanja in navedeni 2 obliki učenja	4
	opredelitev instrumentalnega pogojevanja in navedena 1 oblika učenja	3
1. raven	pomanjkljiva opredelitev instrumentalnega pogojevanja in navedena 1 oblika učenja ali navedeni 2 obliki učenja	2
	pomanjkljiva opredelitev ali navedena 1 oblika učenja	1
3.2	<p>Ponazoritev uporabe instrumentalnega pogojevanja pri učenju psa, da bo podal tačko, npr.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • dijakinja bi lahko psu najprej ponudila roko, ko bi ji ta segel vanjo s tačko, bi mu dala piškot; • dijakinja bi lahko zgrabila tačko psa ter mu, ko bi bila v njeni roki, dala kost; • drugi ustrezni odgovori po presoji ocenjevalca. <p>Predlogi aktivnosti, da bo učenje in pomnjenje spretnosti čim bolj učinkovito, npr.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • dijakinja naj na začetku daje nagrade psu čim bolj pogosto, potem pa postopoma opušča nagrado; • dijakinja naj sprva nagrajuje vedenje, ki je do neke mere podobno zaželenemu, nato pa naj nagrajuje samo tista vedenja, ki so bližje zaželenemu – najprej naj, na primer, nagrajuje že to, da pes povoha roko, kasneje to, da se je dotakne s tačko ...; • dijakinja naj tudi po tem, ko je dajanje tačke naučeno, še vedno občasno nagradi to izvajanje psa; • dijakinja naj s psom vedenje čim pogosteje ponavlja – naj ne pusti, da bi pes več tednov ne podajal tačke; • nagrado naj psu daje občasno in nepredvidljivo, ne ob vsaki pojavitvi vedenja; • drugi ustrezni odgovori po presoji ocenjevalca. 	
4. raven	ponazoritev in 3 predlogi	4
	ponazoritev in 2 predloga	3
3. raven	ponazoritev in 1 predlog ali 2 predloga	2
	ponazoritev ali 1 predlog	1

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
3.3	<p>Presoja uporabnosti instrumentalnega pogojevanja za učenje določenih vedenj pri živalih s pojasnitvami, npr.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • instrumentalno pogojevanje je učinkovito, saj lahko z njim vzpostavljamo različne vzorce vedenja pri živalih; • instrumentalno pogojevanje je lahko zamudno, saj je potrebno postopno nagrajevati vedenje, ki je vse bližje zelenemu; • instrumentalno pogojevanje za učinkovitost pogosto zahteva kazni, ki pa so etično vprašljive; • pri instrumentalnem pogojevanju nas lahko zanese v neetično uporabo kazni, saj si želimo doseči zeleno vedenje; • drugi ustrezni odgovori po presoji ocenjevalca. 	
6. raven	3 presoje s pojasnitvami	4
	3 presoje, 2 pojasnjeni	3
5. raven	3 presoje, 1 pojasnjena ali 2 presoji s pojasnitvama	2
	1 presoja s pojasnitvijo ali 2 presoji	1

4. naloga

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
4.1	<p>Oprelitev pojma predsodek: Predsodek je vrsta stališča do socialnih skupin, ki ni utemeljeno, a ga spremljajo intenzivna čustva in je odporno proti spremembam.</p> <p>Pet stopenj izražanja predsodkov po Allportu:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ogovarjanje, 2. izogibanje, 3. diskriminacija, 4. nasilje, 5. genocid. 	
2. raven	opredelitev predsodka, poimenovanih vseh 5 stopenj izražanja predsodkov (pravilen vrstni red)	4
	opredelitev predsodka, poimenovane 4 stopnje izražanja predsodkov (pravilen vrstni red)	3
1. raven	pomanjkljiva opredelitev predsodka, poimenovane 3 stopnje izražanja predsodkov ali poimenovane 4 stopnje izražanja predsodkov (pravilni vrstni red)	2
	pomanjkljiva opredelitev predsodka ali poimenovane 3 stopnje izražanja predsodkov	1
4.2	<p>Vrsta predsodka, ki se zrcali v besedilu naloge: predsodek do marginalnih skupin (do drugače spolno usmerjenih; do homoseksualcev)</p> <p>Stopnje izražanja predsodkov v opisih vedenj v nalogi:</p> <ol style="list-style-type: none"> A diskriminacija, B nasilje, C genocid. 	
4. raven	navedba vrste predsodka in ustrezno prepoznane vse 3 stopnje	4
	navedba vrste predsodka in ustrezno prepoznani 2 stopnji	3
3. raven	navedba vrste predsodka in ustrezno prepoznana 1 stopnja ali ustrezno prepoznani 2 stopnji	2
	navedba vrste predsodka ali ustrezno prepoznana 1 stopnja	1

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
4.3	<p>Presoje o zmanjšanju predsodkov do homoseksualcev s pojasnitvami, npr.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • uporaba izkušenj – če poznamo homoseksualno osebo in imamo z njo dobre izkušnje, se bo ta izkušnja prenesla tudi na odnos do drugih istospolno usmerjenih; • zagotovitev enakopravnosti – če bi bili homoseksualci tudi formalno enakopravni, bi se ljudje sčasoma na to navadili in bi se predsodki zmanjšali; • vzgoja – o strpnosti do istospolno usmerjenih bi lahko več predavali tudi v šolah in bi tako sčasoma postalo popolnoma običajno vedenje; • vpliv medijev – mediji bi lahko veliko pripomogli k strpnosti, če bi o homoseksualcih poročali povsem nevtrarno, ker bi se ljudje potem na to navadili; • predstavitev pozitivnih stvari v zvezi z istospolno usmerjenimi posamezniki – predsodki bi se zmanjšali, če bi predstavili primere homoseksualcev, ki so bili izjemni na kakšnem področju (npr. pomagali so pri reševanju in pri tem tvegali svojo varnost, življenje ...); • drugi odgovori po presoji ocenjevalca. 	
6. raven	3 presoje s pojasnitvami	4
	3 presoje, 2 pojasnjeni	3
5. raven	2 presoji, 1 pojasnjena ali 3 presoje	2
	1 presoja s pojasnitvijo ali 2 presoji	1

IZPITNA POLA 2

A) Naloge izbirnega tipa

Naloga	Odgovor
1	B
2	A
3	D
4	C

Naloga	Odgovor
5	D
6	C
7	A
8	B

Naloga	Odgovor
9	C
10	D
11	B
12	C

Naloga	Odgovor
13	D
14	A

Za vsak pravičen odgovor 1 točka.

Skupaj 14 točk

B) Strukturirani eseji

1. naloga

Raven	Navodila za točkovanje	Točke
	<p>ZNANJE</p> <p>Navedba in opis ciljev znanstvenega proučevanja v psihologiji:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisovanje: opredeljujemo duševne pojave; opisujemo značilnosti duševnih pojavov in razlikujemo pojave med seboj; razvrščamo različne duševne pojave; • razlaganje (pojasnjevanje): raziskujemo in pojasnjujemo dejavnike, ki vplivajo na posamezen duševni pojav (proces, lastnost); razlagamo potek in razvoj duševnih procesov; pojasnjujemo interakcije med duševnimi pojavi; iščemo vzroke posameznih duševnih pojavov; • napovedovanje: na podlagi poznavanja vplivov lahko napovemo, kako se bo posamezen pojav najverjetneje spremenil; napovedujemo pozitivne in negativne učinke različnih dejavnikov na posameznikovo duševnost, osebnost ali vedenje; predvidevamo vedenje posameznika v določenih situacijah; • spreminjanje: nadzorovano spreminjamo dejavnike, ki vplivajo na pojav; zmanjšujemo nezaželene in škodljive oblike vedenja; izboljšujemo pogoje posameznikovega razvoja; izboljšujemo medosebne odnose. <p>OPOMBA: Za vsak cilj zadostuje po 1 opis.</p>	
2. raven	navedeni (poimenovani) in opisani 4 cilji	4
	navedeni (poimenovani) in opisani 3 cilji	3
1. raven	navedena (poimenovana) in opisana 2 cilja ali navedeni (poimenovani) 3 cilji in opisan 1 ali navedeni (poimenovani) 4 cilji	2
	naveden (poimenovan) in opisan 1 cilj ali navedena 2 cilja	1
	<p>RAZUMEVANJE IN UPORABA</p> <p>Ponazoritev uresničevanja posameznih ciljev pri delu psihologa, ki pomaga učencu pri obvladovanju učnih težav, npr.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisovanje: psiholog pri učencu ugotovi učne težave s pomočjo vprašalnika, pogovora (in mu predstavi rezultate); učenec opiše psihologu, kakšne učne težave ima in pri katerih predmetih; učenec opiše psihologu, kaj doživlja, kako se počuti v zadnjem času, ko ima določene učne težave ...; • razlaganje: psiholog ugotavlja vzroke učne neuspešnosti pri učencu; psiholog skuša razložiti, kako nenadne življenjske spremembe in skrbi vplivajo na učno neuspešnost učenca; psiholog pojasnjuje, kako stres pri učencu vpliva na učenje, na pomnjenje, zbranost, čustva, motivacijo ...; • napovedovanje: psiholog napove, kako se lahko stopnjujejo negativne posledice doživljanja stresa na učni uspeh, če se obstoječa situacija ne bo spremenila; psiholog predvidi, katere spremembe v načinu učenja bi lahko ugodno vplivale na učenca in posledično na učni uspeh ...; • spreminjanje: psiholog svetuje učencu drugačen način učenja, učno pomoč, prepis na lažjo šolo; psiholog organizira za učenca učno pomoč po pouku z izbranim sošolcem ali sošolko (učiteljem) ... <p>OPOMBA: Za vsak cilj zadostuje po 1 ponazoritev.</p>	

Raven	Navodila za točkovanje	Točke
4. raven	na primeru ponazorjeni vsi 4 cilji OPOMBA: Ocena 4 ali 5 točk je odvisna od kakovosti ponazoritev s primeri. Ponazoritev je manj kakovostna, če ni dovolj konkretizirana (npr. spreminjanje: psiholog pomaga učencu pri spremembi).	4–5
3. raven	na primeru ponazorjeni 3 cilji	3
	na primeru ponazorjena 2 cilja	2
	na primeru ponazorjen 1 cilj	1
	<p>SINTEZA IN VREDNOTENJE</p> <p>Presoje, katere teoretične panoge psihologije obravnavajo problematiko učnih težav, s pojasnitvami, npr.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • razvojna psihologija – razlagali bi značilnosti posameznih razvojnih obdobj in z njimi povezane značilnosti miselnih procesov; razlagali bi značilnosti procesov učenja v posameznih razvojnih obdobjih in s tem povezanih morebitnih težav ...; • socialna psihologija – skušali bi opisati in razložiti možnosti vpliva socialnega okolja na učno uspešnost; obravnavali bi možnosti vpliva socialnega okolja oz. socialnih dejavnikov na učne težave; iskali in upoštevali bi vzroke in posledice konfliktnih situacij na pojav učnih težav pri učencih ...; • kognitivna psihologija – pri razlaganju učnih težav bi upoštevali poznavanje zakonitosti učenja, mišljenja, pozornosti, pomnjenja in spomina; skušali bi prepoznavati prepričanja, sodbe učencev o izobrazbi, učenju ...; • drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca. <p>Presoje, katere praktične panoge psihologije obravnavajo problematiko učnih težav, s pojasnitvami, npr.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • klinična psihologija – psiholog bi s pomočjo vprašalnikov, testov ugotavljal čustvene težave/motnje učenca, ki vplivajo na učne težave; psiholog bi skušal pomagati učencu z učnimi težavami tako, da bi ga učil obvladovanja negativnih misli, samomorilnih misli ...; • pedagoška psihologija – učencem bi organizirali pomoč pri učenju, da bi bili uspešnejši pri predmetih, kjer imajo težave; učencem bi pomagali pri načrtovanju učnih dejavnosti, učenju učnih strategij za uspešnejše učenje; učencem bi pomagali pri izboljševanju medosebnih odnosov v razredu ...; • športna psihologija – pomagali bi športniku pri učenju strategij oz. tehnik obvladovanja stresa, da bi se bolje organiziral, dosegel boljše koncentracijo, razvijal samozaupanje tudi pri učenju šolskih predmetov in tudi pri športu ...; • drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca. <p>OPOMBA: Zadostuje 1 pojasnitev za vsako panogo.</p>	
6. raven	presoja 3 panog s pojasnitvami, vključene teoretične in praktične panoge	5
	presoja 3 panog, 2 pojasnjeni, vključene teoretične in praktične panoge	4
5. raven	presoja 2 panog s pojasnitvama (1 teoretična, 1 praktična panoga) ali presoja 3 panog, 1 pojasnjena, vključene teoretične in praktične panoge	3
	presoja 2 panog, 1 pojasnjena ali presoja 3 panog	2
	presoja 1 panoge s pojasnitvijo ali presoja 2 panog	1

OPOMBA: Za celoten esej kandidat lahko dobi **1 dodatno točko** v skladu z merili v Predmetnem izpitnem katalogu 2018, stran 9.

2. naloga

Raven	Navodila za točkovanje	Točke
	<p>ZNANJE</p> <p>Vzrok za nastanek frustracij:</p> <ul style="list-style-type: none"> • frustracije nastanejo, kadar nam neke ovire (v motivacijski situaciji) preprečujejo doseganje ciljev. <p>Vzrok za nastanek (notranjih) konfliktov:</p> <ul style="list-style-type: none"> • konflikti nastanejo zaradi sočasnega delovanja motivov, ki se izključujejo; • konflikti nastanejo zaradi pojavljanja različnih potreb, ki sočasno težijo k zadovoljitvi; • konflikti nastanejo, kadar je prisotnih več možnih ciljev, ki bi zadovoljili isto potrebo, pa se ne moremo odločiti med njimi; • konflikti nastanejo, kadar se ne moremo odločiti med dvema pozitivnima ciljema, ali kadar se ne moremo odločiti med dvema negativnima ciljema, ali kadar smo v precepu med pozitivno in negativno vrednostjo nekega cilja; • konflikti nastanejo, kadar sta v nasprotju potreba in vrednota. <p>Vzrok za nastanek stresa:</p> <ul style="list-style-type: none"> • stres nastane kot odgovor organizma na dražljaje (stresorje), ki zmotijo človekovo notranje ravnovesje; • stres nastane kot odgovor organizma na pojave, ki jih doživljamo kot grožnjo ali izziv, in zato telesno ali duševno obremenjujejo našo osebnost; • stres nastane kot odgovor organizma na frustracije in konflikte; • drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca. <p>OPOMBA: Za vsako vrsto duševne obremenitve zadostuje po 1 opis nastanka.</p>	
2. raven	<p>opisan nastanek vseh treh vrst duševnih obremenitev</p> <p>OPOMBA: Ocena 3 ali 4 točke je odvisna od kakovosti opisov.</p>	3–4
1. raven	opisan nastanek 2 vrst duševnih obremenitev	2
	opisan nastanek 1 vrste duševne obremenitve	1

Raven	Navodila za točkovanje	Točke
	<p>RAZUMEVANJE IN UPORABA</p> <p>Ponazoritev primerov doživljanja frustracij v okoliščinah šolskega življenja mladostnika, npr.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Filip je zmenjen z dekletom iz sosednjega razreda, da se v začetku glavne pavze dobita na šolskem dvorišču, vendar je učitelj matematike Filipa zadržal, da bi se pogovorila o napakah pri njegovi kontrolni nalogi. Filip je nervozen, jezen, ker zamuja na zmenek pred šolo ... • Andrej je ves zmeden, ker je še danes ugotovil, da jutri pišejo kontrolno nalogo iz geografije, za katero nima nobenih zapiskov, nobenega gradiva. Marjeta, ki mu navadno posodi svoje zapiske, da si jih fotokopira, danes manjka v šoli, njeno telefonsko številko pa je pomotoma izbrisal iz telefona ... • Janja se je med odmorom predolgo zadržala na stranišču, na urniku pa je matematika. Učiteljica matematike vedno točno ob zvonjenju vstopi v razred in zapiše vsakogar kot manjkajočega, če ga ni takrat na svojem mestu. Janja je vsa nervozna, ker si je na ta način nabrala že šest neopravičenih ur ... • Brina je žalostna in razočarana, ker ji je učiteljica zgodovino zaključila dobro namesto prav dobro, tako ob koncu šolskega leta ne bo odlična in bo izgubila štipendijo ... <p>Ponazoritev primerov doživljanja (notranjih) konfliktov v okoliščinah šolskega življenja mladostnika, npr.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Janeza enako privlačita predmeta psihologija in filozofija, vendar lahko kot izbirni predmet za maturo izbere samo enega izmed teh dveh. Ne more se odločiti, katerega bi izbral ... • Branki se ne ljubi učiti geografije, po drugi strani pa se boji, da bi si s slabo oceno pri zadnji kontrolni nalogi pokvarila zaključno oceno pri tem predmetu ... • Blaž kot ambivalenten cilj doživlja odličen uspeh, saj ve, da ga s svojimi sposobnostmi lahko doseže in je to zanj izziv, po drugi strani pa se boji zavračanja in poniževanja sošolcev, češ da je »piflar« ... • Anja je v sebi razdvojena, ker si želi odličen uspeh, da bi se lahko vpisala na študij prava, po drugi strani pa bi se rada več posvečala plesu, kjer je precej perspektivna, vendar se to izključuje z obilico dela za šolo ... 	
4. raven	<p>ponazorjena 2 primera frustracij in 2 primera konfliktov</p> <p>OPOMBA: Ocena 4 ali 5 točk je odvisna od kakovosti ponazoritev s primeri. Odgovor je ocenjen s 5 točkami, če je iz primerov razvidno doživljanje mladostnika. Če se primeri ne nanašajo na šolsko življenje mladostnika, je odgovor ocenjen na 3. ravni.</p>	4–5
3. raven	<p>ponazorjena 2 primera frustracij in 1 primer konflikta ali obratno</p> <p>ponazorjen 1 primer frustracije in 1 primer konflikta ali</p> <p>ponazorjena 2 primera frustracij ali</p> <p>ponazorjena 2 primera konfliktov</p> <p>ponazorjen 1 primer frustracije ali</p> <p>ponazorjen 1 primer konflikta</p>	3 2 1

Raven	Navodila za točkovanje	Točke
	<p>SINTEZA IN VREDNOTENJE</p> <p>Presoja dejavnikov, ki vplivajo na uspešno obvladovanje duševnih obremenitev, npr.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • visoka osebna čvrstost, • izkušnje s spoprijemanjem z duševnimi obremenitvami oz. pogostost obremenitev (naučenost obvladovanja obremenitev), • poznavanje uspešnih načinov spoprijemanja z obremenitvami, • osebne lastnosti (npr. čustvena stabilnost), • pozitivna samopodoba in višje samospoštovanje, • trenutno telesno stanje osebe (npr. splošno zdravje, spočitost ...), • trenutno duševno stanje osebe (npr. optimistično razpoloženje), • visoka frustracijska toleranca, • drugi odgovori po presoji ocenjevalca. <p>Pojasnitev možnih posledic neustreznega oz. neuspešnega ukrepanja ob duševnih obremenitvah, npr.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • če ne verjamemo, da lahko premagamo oviro, začnejo naraščati močna neprijetna čustva (jeza, strah, užaljenost, tesnoba ...); • če ob spoprijemanju s stresom dalj časa ostanemo v fazi odpora (organizem dalj časa deluje s povečanimi zmogljivostmi), se lahko pojavi izčrpanost; • če dalj časa ne obvladamo stresa, se lahko pokažejo različni znaki stresa: telesni, duševni ali vedenjski; • če smo dalj časa neuspešni pri premagovanju duševnih obremenitev, se lahko pojavijo resnejše duševne težave (npr. duševne motnje, kot je depresija); • zaradi dalj časa porušenega ravnovesja v delovanju avtonomnega živčevja se lahko pojavijo psihosomatska obolenja; • če smo dalj časa stresno obremenjeni, se lahko zmanjša učinkovitost imunskega sistema (prehlad, kašljanje, gripa); • drugi odgovori po presoji ocenjevalca. 	
6. raven	3 presoje dejavnikov in 3 pojasnitve možnih posledic	5
	3 presoje dejavnikov in 2 pojasnitvi možnih posledic ali obratno	4
5. raven	2 presoji dejavnikov in 2 pojasnitvi možnih posledic ali 3 presoje dejavnikov in 1 pojasnitev možnih posledic (ali obratno)	3
	2 presoji dejavnikov in 1 pojasnitev možnih posledic (ali obratno) ali 3 presoje dejavnikov ali 3 pojasnitve možnih posledic	2
	1 presoja dejavnika in 1 pojasnitev možnih posledic ali 2 presoji dejavnikov ali 2 pojasnitvi možnih posledic	1

OPOMBA: Za celoten esej kandidat lahko dobi **1 dodatno točko** v skladu z merili v Predmetnem izpitnem katalogu 2018, stran 9.

Prazna stran

3. naloga

Raven	Navodila za točkovanje	Točke
	<p>ZNANJE</p> <p>Oprelitev mišljenja v ožjem pomenu: Mišljenje je proces odkrivanja novih odnosov med informacijami. ali Mišljenje je proces reševanja miselnih problemov. Vrste mišljenja: realistično/domišljjsko, konvergentno/divergentno, konkretno/abstraktno; (induktivno/deduktivno).</p>	
2. raven	opredelitev in navedene 4 vrste mišljenja	4
	opredelitev in navedene 3 vrste mišljenja	3
1. raven	opredelitev in navedeni 2 vrsti mišljenja ali pomanjkljiva opredelitev in navedene 3 vrste mišljenja	2
	pomanjkljiva opredelitev mišljenja ali navedeni 2 vrsti mišljenja	1
	<p>RAZUMEVANJE IN UPORABA</p> <p>Opis in ponazoritev treh vrst mišljenja pri pisanju eseja, npr.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Realistično mišljenje: kombiniranje stvarnih dejstev; prevladujejo objektivne, stvarne informacije; <u>primer:</u> Dijak (Jože) pri eseju razpravlja o vzrokih ravnanja določenega junaka, pri čemer uporablja objektivne informacije ... • Konvergentno mišljenje: osredotočeno na eno zamisel; rešitev temelji na predhodnem znanju in logičnem mišljenju; daje tipične in vnaprej predvidene rešitve; <u>primer:</u> Dijakinja (Jana) pri eseju odgovori, katere osebe nastopajo v romanu ali kje in kdaj se je dogajal roman ... • Divergentno mišljenje: razvijamo številne zamisli; daje nenavadne in nepričakovane rešitve; <u>primer:</u> Dijak (Matej) pri eseju razpravlja, kako bi se zgodba lahko končala drugače, ali presoja prednosti in pomanjkljivosti junakovih dejanj v današnjem času ... <p>OPOMBA: Za opis mišljenja je dovolj ena značilnost. Primeri se nanašajo na uporabo pri pisanju eseja pri slovenščini, drugače je kandidat ocenjen na 3. ravni.</p>	
4. raven	opis in ponazoritev 3 vrst mišljenja	5
	opis 3 vrst mišljenja in ponazoritev 2 vrst mišljenja ali obratno	4
3. raven	opis in ponazoritev 2 vrst mišljenja ali opis 3 vrst in ponazoritev 1 vrste mišljenja ali opis 1 vrste in ponazoritev 3 vrst mišljenja	3
	opis in ponazoritev 1 vrste mišljenja ali opis 2 vrst mišljenja ali ponazoritev 2 vrst mišljenja	2
	opis ali ponazoritev vrste mišljenja	1

Raven	Navodila za točkovanje	Točke
	<p>SINTEZA IN VREDNOTENJE</p> <p>Presoje in utemeljitve vpliva zaznavanja na učinkovitost mišljenja, npr.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • prevelika pozornost lahko zmanjša učinkovitost mišljenja, saj lahko pripelje do fiksacije v mišljenju; • slaba pozornost znižuje učinkovitost mišljenja, ker lahko spregledamo pomembne informacije. <p>Presoje in utemeljitve vpliva znanja na mišljenje, npr.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • večji obseg in organizacija znanja omogočata učinkovitejše mišljenje, npr. strokovnjaki rešujejo probleme hitreje in bolj načrtno od laikov; • predhodno znanje in izkušnje lahko povzročajo fiksacije mišljenja, torej zmanjšujejo učinkovitost mišljenja; • drugi odgovori po presoji ocenjevalca. 	
6. raven	3 presoje z utemeljitvami (vključeni znanje in zaznavanje)	5
	3 presoje, 2 utemeljitvi (vključeni znanje in zaznavanje)	4
5. raven	2 presoji z utemeljitvama	3
	2 presoji, 1 utemeljena ali 3 presoje	2
	1 presoja z utemeljitvijo ali 2 presoji	1

OPOMBA: Za celoten esej kandidat lahko dobi **1 dodatno točko** v skladu z merili v Predmetnem izpitnem katalogu 2018, stran 9.

4. naloga

Raven	Navodila za točkovanje	Točke
	<p>ZNANJE</p> <p>Osnovne potrebe: fiziološke potrebe, potrebe po varnosti, potrebe po ljubezni in pripadnosti, potrebe po spoštovanju.</p> <p>Višje potrebe: kognitivne (spoznavne) potrebe, estetske potrebe, samoaktualizacija (samouresničenje, samorealizacija).</p> <p>Značilnosti hierarhije potreb po Maslowu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • najprej morajo biti zadovoljene potrebe na nižji ravni, preden se pojavijo potrebe na naslednji, višji ravni; • če so nižje potrebe zadovoljene, postanejo višje potrebe pomembnejše, nižje nam takrat ne pomenijo več veliko; • za zadovoljevanje nižjih potreb vedno potrebujemo druge ljudi; • mlajši kot je človek, pomembnejše so zanj nižje potrebe; • če imamo primerno zadovoljene osnovne potrebe, bomo kot odrasli lažje prenašali pomanjkanje zadovoljitve teh potreb; • če so osnovne potrebe primerno zadovoljene, je več možnosti za doseganje samoaktualizacije; • osnovne (nižje) potrebe imenujemo tudi potrebe pomanjkanja, naše vedenje usmerjajo tako dolgo, dokler jih ne zadovoljimo; • višje potrebe imenujemo tudi potrebe rasti ali potrebe bivanja; • pri višjih potrebah smo usmerjeni v osebno rast oz. nam omogočajo osebno rast; • za zadovoljevanje višjih potreb ne potrebujemo drugih ljudi. <p>OPOMBA: Kot eno značilnost upoštevamo tudi, če kandidat navede hierarhijo potreb.</p>	
2. raven	navedeni 2 nižji in 2 višji potrebi, opis 2 značilnosti hierarhije potreb	4
	navedeni 2 nižji in 2 višji potrebi, opis 1 značilnosti hierarhije potreb ali navedena 1 nižja in 2 višji potrebi, opis 1 značilnosti hierarhije potreb ali navedeni 2 nižji in 1 višja potreba, opis 1 značilnosti hierarhije potreb	3
1. raven	navedena 1 nižja in 1 višja potreba in opis 1 značilnosti hierarhije potreb	2
	navedeni 2 nižji potrebi ali navedeni 2 višji potrebi ali opis 1 značilnosti hierarhije potreb ali navedena 1 nižja in 1 višja potreba	1

Raven	Navodila za točkovanje	Točke
	<p>RAZUMEVANJE IN UPORABA</p> <p>Ponazoritev, kako lahko dijak prostovoljec zadovolji dve različni potrebi (iz hierarhije potreb) s poimenovanjem, npr.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>potreba po spoštovanju</u>: Dijak Edo prostovoljno pomaga pri zbiranju in delitvi rabljenih oblačil, saj s tem pridobi občutek, da nekaj zmore, oz. drugi ljudje imajo dobro mnenje o njem ... • <u>potreba po samoaktualizaciji</u>: Dijak Edo prostovoljno pomaga v vrtcu, ker čuti, da je pomoč drugim njegov talent, ki ga na ta način lahko razvija ... <p>Ponazoritev za potrebo, ki je xy ne more zadovoljiti, npr.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>potreba po varnosti</u>: Dijak Edo prostovoljno pomaga v begunskem centru, kjer se npr. zgodi, da nastane kaos, kadar je premalo hrane, pri tem je ogrožena varnost prostovoljcev ... <p>OPOMBA: Primeri se lahko nanašajo na eno ali več oseb.</p>	
4. raven	<p>3 primeri s pojasnitvami (za 2 zadovoljeni potrebi in 1 nezadovoljeno, vse poimenovane)</p> <p>OPOMBA: Ocena 4 ali 5 točk je odvisna od kakovosti primera oz. kakovosti pojasnitve. Če kandidat ne opisuje dijaka prostovoljca, je ocenjen na 3. ravni.</p>	4–5
3. raven	2 primera s pojasnitvami (za 1 zadovoljeno in 1 nezadovoljeno potrebo)	3
	2 primera	2
	1 primer	1
	<p>SINTEZA IN VREDNOTENJE</p> <p>Presoje razlogov za nedoseganje samoaktualizacije s pojasnitvami, npr.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • posameznik tega, česar je zmožen, ne razvija, ker za to nima pogojev in priložnosti, npr. nekdo ima glasbeni talent, pa ga ne more razvijati ...; • ker smo premalo ambiciozni in ne želimo tvegati napora ali celo težav (ne želimo iz cone udobja); • posameznik že v družini ni uspel zadovoljiti osnovnih potreb (potreb pomanjkanja), kar ga ves čas usmerja, da ostaja pri zadovoljevanju teh potreb; • posameznik si postavlja previsoke/prezahtevne cilje, ker se slabo pozna, kar ga vodi k nedoseganju le-teh in neuspešnosti oz. ne napreduje; • vzrok so lahko trenutne okoliščine, npr. nesreča, ki povzroči ogroženost potreb pomanjkanja, zato posameznik usmerja svoje delovanje v zadovoljitev le-teh; • naučena nemoč, da s svojim delovanjem ne dosegamo zastavljenih ciljev, zato si nehamo prizadevati, četudi se lahko razmere spremenijo in dopuščajo možnosti ...; • drugi odgovori po presoji ocenjevalca. 	
6. raven	<p>4 pojasnitve</p> <p>OPOMBA: Ocena 4 ali 5 točk je odvisna od kakovosti pojasnitev.</p>	4–5
5. raven	3 pojasnitve	3
	2 pojasnitvi	2
	1 pojasnitev	1

OPOMBA: Za celoten esej kandidat lahko dobi **1 dodatno točko** v skladu z merili v Predmetnem izpitnem katalogu 2018, stran 9.